

4. Сейсебаєва Н.Г. Методологічні підходи до оцінки оптимізації управлінських інновацій на підприємствах машинобудування Н.Г. Сейсебаєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Випуск 2. – Том 1. – С. 193–196.

5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Academia, 1999. – 773 с.

6. Лебедева Л. Про методологію дослідження постіндустріальної економіки / Л. Лебедева // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – № 2. – С. 28–38.

7. Салига К.С. Методологія наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти / К.С. Салига. // Ефективна економіка. – 2013. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_23

8. Чикаренко І.А. Теоретико-методологічні засади формування системи управління інновацій-

ним розвитком територіальних громад. Дис. д-ра наук з держ. упр.: 25.00.04. – Дніпропетровськ, 2016. – 456 с.

9. Якобчук В.П. Методологія та методика дослідження пріоритетів інноваційного розвитку аграрної сфери / В.П. Якобчук // Ефективна економіка. – № 10–2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1520>

10. Балдин К.В. Инвестиции в инновации: учеб. пособие / К.В. Балдин, И.И. Перердеряев, р.С. Голов. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2008. – 238 с.

11. Хачатурян Х.В. Инновации в государственном управлении: Монография. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 252 с.

12. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. – 784 с.

13. Зайцев Ю.К. Сучасна політична економія (проблеми та інституціональне поле предмета і методології досліджень): навч. посіб. / Ю.К. Зайцев, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2011. – 337, [3] с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE SUPPORT OF DEVELOPMENT OF INNOVATIONS

Стаття присвячена дослідженню зарубіжного досвіду державної підтримки розвитку інновацій та оцінці можливості застосування такого досвіду в Україні. Визначено, що основою державної підтримки інновацій є стратегія інноваційного розвитку держави. Охарактеризовано види таких стратегій, їх особливості та фактори успіху їх застосування на прикладі зарубіжних країн.

Ключові слова: інновації, локальні інноваційні центри, державна підтримка інновацій, стратегія інноваційного розвитку.

Статья посвящена исследованию зарубежного опыта государственной поддержки развития инноваций и оценке возможности применения такого опыта в Украине. Определено, что основой государственной поддержки инноваций является стратегия инновационного развития государства.

Охарактеризованы виды таких стратегий, их особенности и факторы успеха их применения на примере зарубежных стран.

Ключевые слова: инновации, локальные инновационные центры, государственная поддержка инноваций, стратегия инновационного развития.

The article is devoted to research of foreign experience of state support of development of innovations and estimation of possibility of application of such experience in Ukraine. It is defined that basis of state support of innovations is strategy of innovative development of the state. The types of such strategies, their feature and factors of success of their application are described on the example of foreign countries.

Key words: innovations, local innovative centers, state support of innovations, strategy of innovative development.

УДК 338.061.6

Сакун О.С.

к.е.н., докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівський національний технологічний університет

Постановка проблеми. В системі заходів активізації інноваційних процесів і забезпечення інноваційного розвитку у світовій практиці активно використовуються різноманітні механізми стимулювання науково-дослідної діяльності та комерціалізації її результатів. Одним із дієвих механізмів виступає створення локальних інноваційних центрів (технологічних і наукових парків, технополісів, бізнес-інкубаторів, венчурних підприємств та ін.), призначених акумулювати на обмеженій території необхідну інфраструктуру та створювати сприят-

ливі умови для реалізації всіх стадій інноваційного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В іноземній науковій літературі опубліковано чимало наукових робіт із питань становлення та організації різного роду вільних і спеціальних економічних зон, а також функціонування та розвитку техніко-впроваджуваних і науково-технічних зон, у тому числі, технологічних парків і технополісів. Такі дослідження здійснювали зарубіжні науковці: А. Андерсон, Б. Ашейм, І. Білінов,

Т. Бреннер, М. Гертлер, Б. Джонсон, Д. Долорекс, П. Завлін, М. Кітінг, М. Комлева, М. Лорензен, Б. Лудвалл, А. Малмберг, П. Моран, С. Парто, Е. Патрік, М. Портер, П. Ромер, Д. Форнайл, С. Фріман, М. Цітт, М. Шторпер та інші. Серед українських вчених відомі праці: І. Єпіфанова, А. Мазур, В. Нежиборець, Л. Немець, С. Пустовойт, В. Семиноженко, Д. Стеченко, С. Тульчинська, І. Уханова, Л. Федулова, І. Чудаєва та інші. Незважаючи на те, що проблеми створення та розвитку таких локальних утворень інноваційного спрямування досить активно досліджуються в науковій економічній літературі, ще багато питань потребують опрацювання та дослідження.

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження зарубіжного досвіду державної підтримки інноваційної діяльності та оцінка можливості його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною відмінною рисою сучасних структурних трансформацій економіки є перехід до постіндустріального суспільства. Для цього періоду характерне освоєння й поширення шостого технологічного укладу, який у другій половині ХХ ст. радикально змінив не лише характер виробництва, але й структуру суспільства.

Важливою особливістю цього процесу є те, що він відбувається в умовах глобалізації, формування єдиного (але диференційованого) глобального науково-технологічного, соціально-економічного й екологічного простору при поступовому зміщенні центру уваги в прийнятті радикальних технологічних і економічних рішень із національного на глобальний, наддержавний рівень.

Відповідно до існуючої практики важливим етапом на шляху до інноваційної економіки є розробка національної стратегії інноваційного розвитку. Такі стратегії передбачають визнання на урядовому рівні інновацій життєвоважливим фактором економічного зростання, створення нових організаційних структур, що враховують системний характер інновацій, використання нового механізму прогнозування і визначення пріоритетів, перехід до нової стратегії стимулювання інновацій, розширення горизонтальної та вертикальної координації інноваційної політики, посилення її регіонального рівня тощо.

Впровадження національної стратегії інноваційного розвитку економіки передбачає широке коло заходів: державна політика підтримки наукових досліджень, фінансування НДДКР, визначення і підтримка пріоритетних напрямків та інститутів тощо. Однією з невід'ємних складових цього процесу виступає підтримка локальних утворень, які б географічно об'єднували різні інститути, задіяні на всіх стадіях інноваційного процесу, тобто локальні інноваційні центри.

На нашу думку, національна стратегія інноваційного розвитку – це узгоджена сукупність управ-

лінських рішень, що впливають на інноваційну діяльність країни і мають довгострокові наслідки.

Відповідно до існуючої практики розробка стратегії інноваційного розвитку країни передбачає попередню ідентифікацію держави як економічно мотивованої соціальної організації, що має певну мету розвитку. Передбачається також, що на всіх рівнях стимулювання інноваційного розвитку найважливішим завданням є формування і регулювання процесу оптимального використання ресурсів на шляху до досягнення поставлених цілей. При цьому простір рішень можна розділити на три категорії: стратегічні, управлінські і оперативні [1].

Стратегічні рішення повинні бути пов'язані скоріше із зовнішніми, ніж із внутрішніми проблемами країни, тобто, перш за все, – з позиціонуванням себе на світовому ринку розподілу товарів і послуг. Звідси випливає проблема самооцінки держави і пошуку нових напрямів свого розвитку. При цьому стратегічні рішення мають визначати подальші управлінські (адміністративні) і оперативні рішення.

Управлінські (або адміністративні) рішення пов'язані із структуризацією ресурсів територій і галузей, з метою не тільки оптимізації їх використання, але і з вирішенням загальних задач стратегії. Певна частина цих рішень має відношення до створення умов функціонування галузевих і географічних ринків товарів і послуг, що уможливорює певну організацію матеріальних, енергетичних і інформаційних потоків в національній виробничо-технологічній системі.

Основною метою оперативних рішень є оптимізація операцій щодо максимізації прибутку, зокрема шляхом розподілу ресурсів у функціональних галузях і номенклатурі вироблюваної продукції. Як ключові рішення тут виступають питання ціноутворення, маркетингової стратегії, забезпечення необхідних рівнів запасів і завантаження потужностей, акумуляції і виділення засобів на дослідження і технологічний розвиток.

Узгодження усіх трьох рівнів рішень потребує постійного моніторингу реальних параметрів і показників інноваційної діяльності, а також механізму корекції стратегічних рішень. Починати слід з рівня формування рішень верхнього (стратегічного) рівня. Сучасні вчені виділяють типи стратегій інноваційного розвитку, охарактеризовані в табл. 1.

Метою стратегії інноваційного розвитку провідних країн світу є сприяння розвитку науки й техніки, підвищення інноваційної активності, що забезпечує конкурентоспроможність національної продукції на світовому ринку, обороноздатність країни, покращує екологічну ситуацію, а також сприяє розвитку венчурного довгострокового бізнесу. Виходячи з цієї мети, держава визначає пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності

та обирає основні шляхи підтримки організацій, які працюють над виконанням державних інноваційних програм.

Світовий досвід становлення сучасного технологічного ринку у США, Європі та Азії показує, що основним елементом національної інноваційної стратегії у розвинених країнах є програми створення техноекополісів і технопаркових структур як інноваційних центрів, розробки яких забезпечують новітніми технологіями різні сфери промислового і сільськогосподарського виробництва, транспорту та зв'язку тощо.

Стратегія інноваційного шляху розвитку держави не може бути досягнута без створення сприятливих економічних умов для наукоємких підприємств. Основна мета – сприяння середньому і малому бізнесу, забезпечивши виробництва новими технологіями і високотехнологічними виробництвами локальних інноваційних центрів. Водночас успіх розвитку локальних інноваційних центрів залежить від правильно обраної стратегії державної політики. Мета державної підтримки полягає у напрацюванні ефективного механізму, що забезпечить максимальну результативність локальних інноваційних центрів і сприятиме розвитку інноваційної сфери національної економіки.

У проектах українських стратегій інноваційного розвитку локальним інноваційним центрам приділяється значна увага, проте відсутні конкретні пропозиції заходів та механізмів щодо сприяння розвитку і формування нових локальних науково-технологічних утворень. У цих документах лише окреслюються загальні риси державної політики і можливі сценарії розвитку інноваційної системи України, що стане результатом якісного формування інноваційної інфраструктури. Це зумовлює необхідність розроблення національної стратегії розвитку ЛІЦ, спрямованої на створення нового типу інноваційної інфраструктури, здатної забезпе-

чити конкурентоспроможність вітчизняних технопарків і бізнес-інкубаторів на основі використання вітчизняного науково-технологічного потенціалу, щоб сприяти якісному економічному зростанню.

Було визначено, що національна стратегія розвитку локальних інноваційних центрів – це система цілей, принципів, завдань і методів впливу, спрямованих на розробку і реалізацію дієвого організаційно-економічного механізму розвитку локальних інноваційних центрів як одного з активізаторів розвитку національної економіки.

Стратегія за своєю суттю повинна враховувати глобалізаційні виклики, до яких відносяться: необхідність забезпечення стійкого розвитку країни, тиск нових технологічних укладів на виробничу систему, вплив демографічних змін у структурі населення. Ця стратегія має спиратися на комплексний підхід, щоб створити всі необхідні умови для розвитку локальних інноваційних центрів (правові, економічні, інституційні, політичні тощо), а тому її формування безпосередньо пов'язане з інноваційною політикою і державним регулюванням локальних інноваційних центрів.

Оскільки в Україні локальні інноваційні центри представлені двома основними типами – це технопарки і бізнес-інкубатори – доцільним є аналіз зарубіжного досвіду щодо їх державної підтримки, а також порівняння отриманих даних з українськими реаліями. Сьогодні у світовому господарстві функціонує більше дві тисячі технопарків і бізнес-інкубаторів. Найбільша їх кількість сконцентрована у США, КНР, Російській Федерації, Великобританії, ФРН та інших. Проаналізувавши систему державної підтримки розвитку локальних інноваційних центрів зарубіжних країн, було виокремлено основні фактори успіху (табл. 2).

Таким чином, можна зазначити найбільш ефективні заходи державної підтримки локальних інноваційних центрів країн світу:

Таблиця 1

Стратегії інноваційного розвитку країни

Тип стратегії	Сутність стратегії інноваційного розвитку	Країни, в яких реалізується стратегія
Стратегія «перенесення», або стратегія «наслідування»	Використання наявного зарубіжного науково-технічного потенціалу через закупівлю ліцензій на високоефективні технології для освоєння випуску конкурентоспроможної продукції, що вже виробляється в розвинутих країнах.	Японія в післявоєнний період
Стратегія «запозичення», або стратегія лідерських технологій	Використання власної дешевої робочої сили і науково-технічного потенціалу, освоєння виробництва продукції, що провадилося раніше в більш розвинених країнах, і поступове нарощення власного інженерно-технічного забезпечення виробництва.	Південна Корея, Китай і низка країн Південно-Східної Азії
Стратегія «нарощування», або інноваційно-проривна стратегія	Використання власного науково-технічного потенціалу, створення принципово нових видів продукції, що випереджають сучасні зразки на одне-два покоління, досягнення інтеграції фундаментальної та прикладної науки.	США, країни Західної Європи

Джерело: складено автором на основі [2, с. 18; 3, с. 114; 4, с. 202; 5, с. 135; 6, с. 34; 7, с. 310; 8, с. 5; 9, с. 29]

1) розробка національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів, що базується на взаємоузгоджених державних програмах;

2) створення системи законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ЛІЦ;

3) розробка дієвої системи взаємодії науково-дослідного і виробничого потенціалів на основі державних контрактів;

4) забезпечення тісного взаємозв'язку ЛІЦ з університетами та науково-дослідними інститутами, виробництвом і фінансово-кредитними установами через механізми спільного фінансування та державно-приватного партнерства;

5) бюджетне фінансування діяльності ЛІЦ через систему податкових пільг, гранти, контракти й угоди про співробітництво, але часткове – для створення конкуренції та умов стимулювання розвитку;

6) сприяння формуванню наукового потенціалу в університетах, допомога студентам, аспірантам в реалізації інноваційних проектів;

7) застосування ринкових механізмів у поєднанні з прозорою політикою уряду.

Держава має бути організатором та учасником активних інноваційних перетворень в економіці країни через механізми регулювання і управління локальними інноваційними центрами. Це вимагає законодавчих зусиль не лише на рівні реалізації інноваційної політики держави через прийняття і виконання цільових економічних та науково-технічних програм, а також і на рівні створення правового підґрунтя для міжнародного співробітництва, формування відповідних організаційних механізмів.

Оптимальним варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного кон-

Таблиця 2

Фактори успіху державної підтримки локальних інноваційних центрів у зарубіжних країнах

Держава	Фактори успіху державної підтримки ЛІЦ
Сполучені Штати Америки	Тісний зв'язок ЛІЦ з університетами і державними дослідницькими центрами на основі спеціальних державних програм; податкові пільги, прозорі регуляторні механізми; розгалужена система державних і місцевих органів з ініціації створення локальних інноваційних центрів; низка урядових програм, направлених на взаємодію освіти, науки, виробництва і держави, заснованих на принципах державного партнерства; ринкові механізми; системна ув'язка цілей національних програм щодо розробки ключових технологій з вирішення завдань фінансування НДДКР; три основних механізми бюджетного фінансування науково-дослідних робіт: гранти, контракти й угоди про співробітництво; участь ЛІЦ в глобальній конкуренції, оскільки державне фінансування надається лише на початковій стадії.
Китайська Народна Республіка	Злагожене планування і розробка державних програм з підтримки ЛІЦ; податкові пільги строком на 5–7 років; «пільгові канікули» для національних підприємств на 1 рік, а для спільних підприємств – на 2 роки.
Російська Федерація	Фінансова підтримка ЛІЦ федеральними, місцевими і регіональними бюджетами; сприяння влади технопаркам у створенні власної матеріально-технічної бази, у фінансуванні підготовки фахівців, у підтримці інноваційних проектів малих підприємств, що входять у технопарки; механізми державно-приватного партнерства при створенні ЛІЦ; цільове виділення бюджетних коштів наукоградам; надання наукоградам у власність або в управління об'єктів, що перебувають у федеральній власності; надання органу місцевого самоврядування наукограда окремих державних повноважень з одночасною передачею матеріальних і фінансових ресурсів; формування фонду науково-технічного та соціально-економічного розвитку наукоградів.
Федеративна Республіка Німеччина	Інтеграційні процеси, націлені на вдосконалення та реформування систем розвитку інноваційних структур, сприяння комерціалізації в науковій сфері; вісім різних державних агентств землі Гессен утворили спеціальний об'єднаний орган, головним у діяльності якого має стати підтримка інновацій у малому й середньому бізнесі на регіональному рівні.
Японія	Закріплення на законодавчому рівні концепції створення технополісів; розробка довгострокових програм зі створення в малих містах країни 26 зон новітніх технологій, метою діяльності яких є вихід економіки на черговий щабель технологічного піднесення, а також стимулювання соціально-економічного розвитку периферійних префектур; державна підтримка локального поєднання освіти, науки і виробництва; майже 50% бюджетних витрат припадає на фінансування ЛІЦ; створення центру інтеграції промисловості, університетів і уряду.
Французька Республіка	Узгодженість зусиль федерального і регіонального урядів зі сприяння розвитку ЛІЦ; жорсткі екологічні вимоги, котрі висуваються до підприємств, які вирішили розмістити свої підрозділи на території ЛІЦ; сприяння співпраці науково-дослідних інститутів і ЛІЦ; надання інфраструктури випускникам аспірантури, які створюють приватні підприємства, виконуючи функції бізнес-інкубатора.
Фінляндська Республіка	Державна підтримка поєднання освіти, науки, виробництва і фінансового сектора; надання безоплатних субсидій, грантів під дослідні проекти на конкурсній основі; участь ЛІЦ в глобальній конкуренції; відсутність будь-яких пільг для тих, хто створює та запроваджує інноваційні розробки; відсутність податкових пільг.

Джерело: складено автором на основі [10, с. 43; 11, с. 214; 12, с. 59; 13, с. 57; 14, с. 60–61; 15]

такту між державою (безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічне благополуччя громадян), освітою (в особі вищих навчальних закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей) і бізнесом (здатним здійснити фінансування інноваційних розробок). Можливість здійснити вищезазначене завдання надає створення мережі локальних інноваційних центрів за рахунок об'єднання капіталу і науково-технічного потенціалу [16].

Стратегічне завдання держави полягає в концентрації фінансового і інтелектуального капіталу на нових пріоритетних напрямках, створенні великих конкурентоспроможних технопарків і фінансово-промислових корпорацій – національних економічних лідерів, здатних виконати функцію індикаторів розвитку. Для активізації інноваційної діяльності самих лише ринкових механізмів на сучасному етапі розвитку України, як свідчить досвід розвинених країн з тривалою історією, необхідні цілеспрямовані регулюючі функції держави в науково-технічній сфері.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, можна дійти висновку, що державне регулювання локальних інноваційних центрів – це система методів прямого і непрямого впливу держави на розвиток локальних інноваційних центрів з використанням інструментів законодавчого, адміністративного та економічного регулювання для забезпечення їх ефективного функціонування та розвитку. Головними проблемами державного регулювання локальних інноваційних центрів в Україні є розосередженість та суперечливість нормативно-правових актів, зупинення дії економічних стимулів впливу та відсутність комплексного підходу до регулювання діяльності цих структур. Ефективним засобом вирішення цих проблем стане формування єдиної національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів, що дозволить поєднати державне регулювання в галузях науки, освіти, виробництва і грошово-кредитної системи в єдиний організаційно-економічний механізм розвитку національної економіки інноваційним шляхом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия / І. Ансофф. – СПб.: Питер, 1999. – 414 с.
2. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Горбатенко В.П. Інноваційний розвиток економіки: політико-правові аспекти: монографія / В.П. Гор-

батенко. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 248 с.

4. Державне управління регіональним розвитком України: [монографія / за заг. ред. В.С. Воротіна, Я.А. Жаліла]. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.

5. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.

6. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів / Т.М. Куценко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 308–317.

7. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія / С.В. Онишко. – Ірпінь.: Національна академія ДПС України, 2004. – 434 с.

8. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки: Указ від 28.04.2004 № 493/2004 [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Україна-2015: НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ / [В.М. Геєць, В.П. Семиноженко, Б.Є. Кваснюк]. – Київ, 2007. – 74 с.

10. Андросчук Г.О. Програма інноваційного розвитку економіки Німеччини: Стратегія високих технологій / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти, Київ. – Наука та інновації. – 2009. – Т. 5. – № 3. – С. 72–88.

11. Ворона В.В. Програма технологічних інкубаторів Ізраїлю, як вагома підтримка розвитку приватного бізнесу в країні / В.В. Ворона // Економіка і регіон. – 2009. – № 2(21). – С. 213–220.

12. Сакун А.С. Национальные стратегии развития технопарков: зарубежный опыт / А.С. Сакун // Региональная экономика: теория и практика, М.: ООО Издательский дом «Финансы и кредит». – 2014. – № 4(355). – С. 57–66.

13. Чудаєва І.Б. Технополіси: економічна суть, причини створення та японський досвід / І.Б. Чудаєва // Економічний часопис – XXI. – 2010. – № 11–12. – С. 55–59.

14. Annual Statistics –Initial Findings September 2013 [Електронний ресурс] / The United Kingdom Science Park Association. – Режим доступу: http://www.ukspa.org.uk/ukspa_publications/reports_statistics.

15. Driving Regional Innovation and Growth: Results from the 2012 Survey of North American University Research Park [Електронний ресурс] / Association of University Research Parks. – Режим доступу: <http://www.aurp.net/battelle-report>.

16. Мехеда Н.Г. Особливості та проблеми формування інноваційної інфраструктури в Україні / Н.Г. Мехеда, К. Завадська // Вісник Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького. – 2010. – № 4. – С. 36–40.